

mogen gebruyken en besteeden een somma van duysend guldens eens; lastende ende ordonneerende wijders de Overluyden van het Chirurgijns Gild aen gemelde inspectores op haer E. vermanninge alle vierendeel jaers een somme van twee hondert en Vijftig guldens te fourneeren, bedragende alzoo een somme van duysend guldens in 't jaar, zijnde het eerste vierendeel jaers reeds op den 20 Januarii laatstleden ingegaen, en als nu verscheenen, en welke somme van een duysend guldens ten eynde hiervooren gemelt bij willekeure van Mijne Heeren van den Gerechte op den 20 Januarijongstleden also gestatueert. Actum den 28 Mey a^o 1729. praesentib(u)s alle de Heeren Burgemeesteren, *dempto den Heer*.....

Ter ordonnantie van haer Ed. Gr. Achtb. voornt.

J. TRIP JACOBSZ.

(10e Groot-Memoriaal van Sept. 1721 tot Mey 1745, fol. 78.

D. VIEYRA.

IS DE PROFESSOR GUILLIELMS ROËLL TOEGESTAEN VERBANDEN IN 'T MANNENHUYS TE MOGEN DOEN?

Copie.

*Aan de Edele Groot Achtbaere
Heeren Burgemeesteren der Stad Amsterdam.*

Geeft reverentelijk te kennen GUILIELMUS ROËLL, Burger dezer stede en Professor in de anatomie, dat hij, tot aanqueeking van kundige Chirurgijns niets nootzaakelijker oordeelende, als een bequaemé occasie om de operatien van de Chirurgie in de Subjecten zelve te kunnen aantoonen, gaarne zijn dienst hierin ten voordeele der kunst wilde besteeden, dog daer toe noodig hebbende de hulpe van een ervaeren Chirurgijn tot zijn assistentie, niemand bequaemer heeft kunnen uytvinden als de Persoon van mr. JAN KOENERDING, Burger dezer stede, en zedert veele Jaeren Chirurgijn van het Gasthuys, dewelke daartoe ook niet ongeneegen is, waaromme hij zich oodmoediglijk wend tot Uw Ed.: Gr: achtbn met verzoek, dat de voornoemde Mr. COENERDING nevens hem van Uw Ed: gr: achtb. mogte permissie bekomen om in het gasthuys dezer stede bij gebrek van levendige ook doode subjecten te mogen gebruyken om aan alle welke zich daartoe als Leerlingen bij haer zullen komen aantegeeven de operatien van de Chirurgie te kunnen doceeren en demonstreeren. Twelk doende etc. was geappostilleert.

In handen van de Regenten van 't Gasthuys om de Heeren Burgemeesteren te dienen van berigt. ady 2 Januarii 1728

was get: FERDINAND VAN COLLEN.
was geappostilleert.

Fiat nopens de Verbanden alleen in 't Mannenhuys.
den 22 January 1728. Was get: FERDINAND VAN COLLEN.

(10de Groot-Memoriaal van Sept. 1721 tot Mey 1745, fol. 75. Oud stedelijk archief van Amsterdam. Handschrift.)

D. VIEYRA.

INGEZONDEN.

GENEESMIDDELEN TEGEN DEN STEEN DER NIEREN EN DER BLAAS.

Naar aanleiding van het artikel van dr. M. A. VAN ANDEL in het *Tijdschrift* van 6 Juli over: Geneesmiddelen tegen den steen der nieren en der blase, dat naast de medische bijzonderheden ook interessante biologische gegevens biedt en mij juist door dit laatste zoozeer boeide, meen ik den lezers van het *Tijdschrift* mogelijk een genoegen te kunnen doen, door hen het oordeel te doen kennen van den bekenden Mechelschen geneesheer REMBERT DODOENS over Steen-brekende middelen.

Hoewel deze critiek van den in 1585 als Leidsch hoogleeraar overleden DODOENS voorkomt in zijn *Cruydtboeck* en dus betrekking heeft op geneesmiddelen van geheel anderen aard, dan in het bovengenoemde artikel zijn beschreven, is deze critiek zoo algemeen en zoo scherp gesteld, dat het mij voorkwam belangwekkend te zijn te vernemen, hoe een beroemd geneesheer uit die dagen dacht over veel geprezen geneesmiddelen.

Het VII Capittel van het Eerste deel van het Eerste Boeck behandelt de geneesmiddelen van de „Derde krachten”. Hierbij volgt nu in aansluiting op de bespreking van de „Waterlossende. Diuretica.... dat is/ zij doen door haeren eyghen aerdt/ ende oock bij ghevalle /water lossen.”

Een deel over:

„Steen-brekende. De selve houdt men oock voor Steen-brekende dingen/ Lithontriptica in 't Latijn/nae het Griecs *λιθωντριπτικα* genoemd/dat is/die de kracht hebben om de steenachtighe dinghen in 't lichaem te breken ende te morselen. Nochtans men vindt gheenen dinghen die waerachtighlijck steen-brekende zijn; dan alleen die de sandekens oft graveelkens/dewelcke door eenighe taeye ende lijmachtighe vochtigheden aen een als met lijm gepapt ende gevoeght zijn/ontsluyte/scheyden ende uyt-drijven kunnen. Want eenen herden steen en kan door genee droghen oft genees-middelen (dats is medicamenten) ghebroken worden/te wijle die in de nieren steeckt; noch min oock die in de blase sijne plaetse ghenomen heeft: hoewel datter er vele dinghen gewesen ende geprezen worden/als oft sij iet dierghelijcks souden kunnen te weghe brengen: dewelcke indien sij scherp zijn/en van de gene die eygentlijck waterlossende geheeten wordé/en breké alleen den steen niet/ maer helpen daer entegen om dien te doen groeyen/aengesien dat sy door haer eyge kracht alle 't gene dat dun is af-scheydende/de grovigheden bij een dringhen/ende door hare uytnemende hitte backen ende in steen verkeeren. Maer is 't sake dat sy alleen van de ghetemperde/oft koude/oft oock middelmatighe waterlossende dinghen zijn/dese en kunnen den steen niet breken; ghemerkt dat 't gene dat uyt aerdachtige stoffe met taeye ende klevende oft lijmachtighe vochtigheyt gemengelt zijnde/door gheweldige hitte verherdt ende eenen steen ghelijck is/noch door hitte/noch door koude ontdaen oft ontloken en kan worden; maer wordt alleen door vrijven ghebroken oft kleyn gemorselt. Want de harde dinghen worden van malkanderen/ende van andere oneffen ende rouwe saken ghesleten ende ghebroken. Maer daer is niet/dat in 't lichaem van binnen genomé zijnde/ door sijn rouwigheyt den steen slijpen oft slijten kan/ende in kleyne stuckske/vrijven oft morselen. Want hoewel dat den Spongiesteen ende dierghelijcke andere rouwe dinghen tot desen eynde van sommige ghebruyckt worden; nochtans en kunnen die gheensins in de nieren oft blase/in de welcke niet anders ghekomen en kan dan 't gene dat nat ende vloeyende is.

Daerom en hoeft men gheene dinghen voor eyghentlijck ende oprecht steen-brekende te houden/dan alleen die d'aenmalkanderen-hangende ende vasthoudende sandekens ontdoen/van een scheyden/ende daer nae uyt-dryven kunnen: soodanighe zijn wel sommige waterlossende dinghen/warm/droogh/ende dun van deelen/ende boven dien oock scherp/maer niet soo gheweldighlijck; ende oock die eenige bitterheyt hebben; als *Virga aurea* oft Gulden roede/de welcke de rouwe ende taeye vochtigheden/de pisgaten verstoppende/suyvert/ende d'aeneen-klevende sandekens scheydt ende ontdoet.

Zonder ook maar eenigszins mij eenig oordeel te willen aanmatigen over de medische beteekenis van deze uitspraak, meen ik er toch wel de aandacht op te moeten vestigen, dat bovenstaande woorden werden geschreven omstreeks het jaar 1554 door een man, die blijkens zijn geschriften beschouwd kan worden als een pionier, een strijder voor een hernieuwde wijze van bestudeeren der medische en biologische wetenschappen: het trekken van conclusies alleen uit eigen waarneming en zelfstandige, logische beredeneering.

's-Gravenhage, Juli 1935.

J. W. B. VAN DER STIGCHEL.